

korējumiem, ar barokālu dārzu, ko sāka veidot jau 1736. gadā... Jā, šī bija viena no Zemgales uzplaukuma arhitektoniskajām pērlēm, kur majestātiskajai kungu pilij apkārt slējās arī kalpu mājas, zirgu stallis, pirts – viss, kas vajadzīgs aristokrātiskai pašpateiktībai. Taču visām idillēm pienāk gals. Svētes muižai tas nozīmēja funkcijas maiņu, kas izrādījās noturīga veselus divus gadsimtus – kopš 1795. gada, kad muiža pārgāja kroņa īpašumā, te ir mitinājusies armija. Vēl pirms tika uzceltas papildu kazarmas kirasieru jeb smagās kavalērijas pulkam, bet vienā pils spārnā tika ierīkota baznīca. Līdz ar varu mainījās arī armijas pulki un to attieksme pret pili. Vērienīgākās izmaiņas notika Krievijas impērijas laikā, kad 1876.–1878. gadā pils tika pārbūvēta armijas vajadzībām – tapa jauni pārsegumi, tika pārveidots centrālā korpusa jumts, samazināti logi, uzcelta izbūve sanitārijiem mezgļiem, nokalti smalkie dekorī... Ēkas un teritorijas izmantošana militārā kontingenta uzturēšanai turpinājās kā tradīcija – pēc cara armijas saimniekoja Latvijas virsnieki, kara laikā te pabija abu pušu karojošie, bet līdz 1993. gadam dienēja uzvarētāji – padomju militāristi. Bijusi greznība aizgāja kā nebijusi, taču konstrukcijas stāvēja braši un jumts virs galvas bija vienmēr salabots. Haoss sākas līdz ar neatkarības laiku, kad pēc šī smagā mantojuma neviens īpaši netikoja, izņemot vandaļus – pils bija kļuvusi par "derīgo izraktenu" ieguves vietu. Tika izzagtas visas apkures un kanalizācijas caurules, radiatori, izplēsti elektrības un sakaru kabeļi. Ciemata centrā, tiešā pils tuvumā bija sabūvētas padomju oficieru blokmājas, teritorija aizaugusi un... Ne vairs ieroču, ne oranžērijas! Ko ar tādu tukšu, nesaprotamu ēku iesākt?

Taču no gruvešiem attīrītā skatuve saimniekiem devusi prieku. Tā iebūvēta ap 1925. gadu, brīvvalsts armijas laikā, bet likusies tikama arī padomju zaldātiem un oficiēriem. Vēstījums skaidrs – skatuviskie prieki

Lapene – konferenču centrs rāda virzienu, kurp muižas atjaunotnē ved mērķtiecība un projektu finansējums.

ŠOBRĪD PILĪ ESAM IEGULDĪJUŠI SUMMU, KAS IR ČETRAS REIZES LIELĀKA PAR IEGĀDES CENU. LIELĀKOTIES NO DAŽĀDIEM PROJEKTIEM, BET ARĪ SAVU. IZDEVUMIEM LABĀK LĪDZI AR PIRKSTU NEVILKT, TIK DAUDZ TO IR.

ir vajadzīgi visos laikos! Kāpēc to graut? Nē, te taču atkal varētu dziedāt, dejojot, teikt runas un priecāties par dzīvi...

Publiska funkcija

Lielākā daļa seno muižu, kas ir privātpašnieku rokās, atdzimst kā visnotaļ skaistas un viesiem tīkamas dzīvojamās mājas, bet Svētes saimniekiem nav nedz šāda nodoma, nedz ēka uz to vedina. Ko tad? Tukša ēka, kaut konservēta un pat atjaunota, nav ilgtermiņa risinājums.

"Kad ēku nopirkām, izmantošanas mērķis nebija skaidrs. Arī pazīņu ar līdzīgu pieredzi mūsu lokā nebija, viss jauns. Ēkai aplūkām žogu, jo to prasa drošības noteikumi, taču mums nekad nav ienākusi prātā doma noslēgt teritoriju, padarīt to citiem nepieejamu. Par trīs hektāriem parka viss bija skaidrs – staigāja cilvēki un staigās! Tikai smukāk būs... Jau tagad redzam pozitīvas izmaiņas. Tiklīdz uzlikām miskastes, tā atkritumi tiešām vairs nemētājas. Cilvēki nāk ar suņiem.

Tas nekas ka it kā lauki – daudziem tiešām nav, kur to dzīvnieku izstaidzināt. Kāpēc lai mēs to liegtu? Šoziem skatos – o, saimnieki nāk ar maisiņiem un godprātīgi aiz suniņa savās kakas. Pirms trim gadiem tas nebūtu iespējams!" par pozitīvajām pārmaiņām ir gandarīta Māriete. Vīrs piebalso, ka labais pavēl labo. Kad viņš sācis izplaut upes krastu, kas pēc zemesgrāmatas nemaz nav viņa īpašums, tad tuvējo māju saimnieki sākuši darīt to pašu. "Atbraucam no darba, un sākas īstas trimēru sacensības," nosmeļ Arturs, tomēr es velku pie zemes. Ar savu darbu vien šādu īpašumu ne saglābt, ne uzturēt – no kurienes līdzekļi? Vai tiešām esat filantropi?

Arturs un Māriete atzīst, ka īpašumā iegulda arī savu naudu, taču svarīgākā sadaļa finansējuma piesaistē ir projektu rakstīšana. Trīs gadu laikā, kopš uzsākts lielais darbs, katrs turpina strādāt savā profesijā, bet ar pils attīstību nodarbojas biedrība – viņi abi, tikai brīvajā laikā.

"Ejam maziem soliņiem. Viens avots ir Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, kur pēc rūpīgas projekta saskaņošanas saņēmām naudu glābšanas darbiem. Uzreiz garantējām publisko pieejamību, jo tieši tādu redzam nākotni – gribam, lai vieta ir dzīva, līdzīga tautas namam. Tāpēc sekojam konkursiem un dažādiem finanšu avotiem, lai mērķi īstenotu. Es neteiktu, ka rakstīt projektus ir apgrūtināsi, drīzāk interesanti," atzīst Māriete un stāsta, ka galva strādā visu laiku. Citreiz ceļoties pat naktī un rakstot – tāds azarts esot. Bijis pat tā, ka, aizrautīgi gatavojot projektu, sagaidīts modinātāja signāls... Svarīgi, ka finansējuma saņemšanai būtiskā sociālā un publiskā funkcija viņiem nav jāizdomā maksīgi – Svētes virzībai tā tiešām ir kā stūrakmens.

Lūk, kā par pirmo rosību Svētē rakstīja vietējā prese: "Saimnieki nepilna gada laikā kultūrvēsturiskajā objektā realizējuši vairākus projektus – pirmie saistīti ar pils apkārtnes sakārtošanu, un arī nesen apstiprinātais Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) projekts pils dārzā paredz izveidot jaunu objektu – brīvdabas konferenču vietu. Pirmie darbi, kas īpašumā veikti, ir pils teritorijas attīrīšana no briksņiem, demontēts betona žogs pie Svētes upes, apzinātas un padarītas cilvēkiem drošas kanalizācijas akas, kurām bija nozagti čuguna vāki, bet iekšā sa-

mesti atkritumi. Līdz šim saimnieki jau izveidojuši laivu piestātņi Svētes upē un veikuši konservācijas projekta izstrādi pils ēkai.

Lai dārzā valdītu senatnīguma noskaņa, saimnieki sākuši sadarbību ar ainavu arhitekti un Latvijas parku pētnieci Ilzi Māru Janeli, un viena no lietām, ko paredz dārza projekts, ir brīvdabas konferenču vietas izveide. "Viņas izstrādātais ainavas projekts paredz atjaunot parka apstādījumus, vēsturiskās taciņas, celiņus un apgaismojumu. Brīvdabas konferenču vietas izveidi plānotam realizēt jau nākamajā gadā. Lai tā būtu piemērota radošām darbnīcām, mūžizglītības pasākumiem un cita veida aktivitātēm, tā tiks veidota kā lapene ar multimediju aprīkojumu, paredzot iespēju interneta nodrošināšanai, audiofailu atskaņošanai no mobilajām ierīcēm, vietu projekta ekrānam un tā pieslēgumam. Tā kā par līdzīgas vietas izveidi Jelgavas novadā neesam dzirdējuši, ceram, ka tā Svētes pilij spēs piesaistīt apmeklētājus un veicinās atpazīstamību," saka A. Blumfelds."

Bez rozā brillēm

Ir pagājuši vēl divi gadi. Nekādi miljoni pār Svētē nav nobiruši, taču izmaiņas ainavā un ēkā ir acīm redzamas. Brīvdabas konferenču vieta jeb tehniski labiekārtota lapene pilda savu funkciju. Pa upi brauc laivotāji, kuriem nu ir kur civilizēti piestāt krastā un vēl gūt kultūrvēsturisku piedzīvojumu – saimnieki iespēju robežās ir gatavi par savu objektu pastāstīt.

"Skats uz upi, uz pussalu tās vidū ir ļoti gleznains. Tūristu piesaistīti sākam tieši ar laivotāju maršrutiem. Nākamais, ko gribētu redzēt – sakoptu pussaliņu! Tagad tā ir zem sniega, pavasarī zem ūdens, vasarā to plāujam, kaut tā nav mūsu īpašums. Bet gribas patīkamu, skaistu vietu! Kad sākam sakopt, savācām tik daudz pudeļu, ka milzīgo kravu atdevām Mākslas akadēmijas stikliniekiem – lai pārkausē mākslā. Savā ziņā tas arī ir sociālais projekts. Labums taču

tiek visiem!" uzsver saimnieki, kas savā privātpašumā noslēgties negrasās.

Ēkas restaurācijā viņi saskata divus galvenos virzienus – spoku stāstus neizdomā, jo tāpat ir no kā atsperties. Korpus, kuram tikko atjaunots jumts, pirmais būs pieejams apmeklētājiem. Pirmajā stāvā taps kultūrvēsturiskā ekspozīciju telpa, kur saprast šīs vietas vēsturi, bet otrā stāva centrs būs pasākuma zāle ar skatuvi. Saimnieki domā arī par nakšņošanas telpām – lai ir pilns serviss. Viņi atzīst, ka nebrīdi nav cerējuši pašauties tikai uz projektu naudām, tomēr biznesa idejas nav primārais.

"Neredzu nevienu citu, kas varēja šo pili nopirkt. Tas nav biznesa! Tomēr naudas pelnīšanas veids būs jāatrod – nevar dzīvot tikai no projektiem. Tik rozā brillēs mums nav," apzinās saimnieki, tomēr nebeidz sapņot. Otra korpusa attīstību viņi redz oranžērijas idejā. Ja tāda bija pirms trīs simt gadiem, kāpēc lai nebūtu šodien? Tas ir savdabīgi, turklāt vienas ar vēsturisko realitāti – it visam apakšā ir jābūt stāstam. Labi, ka saimnieki šo kultūras mantojuma galveno ideju ir uztvēruši un cenšas iedzīvināt.

ESAM REĀLISTI, SENĀS GREZNUMLIETAS TE VAIRS NEIEDERAS. DRĪZĀK NO KATRA SLĀŅA PA MAZUMIŅAM – ATSAUCE UZ BARONA LAIKIEM, CĀRA ARMIJU, LATVIJAS LAIKU UN, PROTAMS, PADOMJU ĒRU. MUMS VISI PERIODI ŠĶIET VIENLĪDZ INTERESANTI.

2200 kvadrātmetri nav joks – tādai ēkai vajag enerģiju, līdzekļus un saimniekus ar īpašu degsmi.

Zem veiksmes un padomu jumta

Aizrautīgi meklējumi turpinās. Rundāles pils arhīvā atrasts Svētes teritorijas plānojums, kur pirts bijusi jau tolaik. Varbūt atjaunot arī to? Ar autentisko funkciju?

"Cilvēkiem patiek piepuskot, stāsta par tuneli, kas vedot uz Jelgavas pili, par pagrabiem, kur varētu būt dažādas bagātības. Nē, mēs uz apslēptu mantu neceram! No kustamā inventāra uz vietas palikuši tikai divi ieroču skapji no padomju laikiem... Zemē esam atraduši vien veca zobena fragmentu un pāris naglas. Taču zinām katru logailu, kas aizmūrēta, vietas fasādē, kur vēl saredzams polihromais krāsojums, koka detaļas, kam ir vairāki nekā 200 gadu, vietu, kur sienā iemūrēts senā parketa fragmenti... Rundāles muzejā ir šīs muižas durvis, krēsls un spogulis, no tā vien var saprast, cik te bijis skaists iekārtojums! Nē, atprasīt nav ienācis prātā, neceltos roka. Esam reālisti, senās greznumlietas te vairs neiederas. Drīzāk no katra slāņa pa mazumiņam – atsaucē uz barona laikiem, cara armiju, Latvijas laiku un, protams, padomju ēru.

Mums visi periodi šķiet vienlīdz interesanti," atzīst saimnieki un vēsta, ka ik pa brīdim atbraucot kāds nostalgisku jūtu vadīts kungs, kas šeit jaunībā dienējis. Arī šos stāstus pils entuziasti cenšas apzināt, jo padomju dienests jau ir kļuvis par vēsturi.

"Šobrīd pili esam ieguldījuši summu, kas ir četras reizes lielāka par iegādes cenu. Pārsvārā no dažādiem projektiem, bet arī savu. Izdevumiem labāk līdzi ar pirkstu nevilkt, tik daudz to ir. Vai vakariņas 20 cilvēkiem var ieskaitīt sociālā projekta tāmē vai ne?" retoriski jautā Māriete, kas kopā ar dzīvesbiedru katram projektam atrod atbilstošu risinājumu.

"Labi, ka šogad bija kovidā nauda no mantojuma pārvaldes," saimnieki neslēpj gandarījumu par papildu finansējumu, ko krīzes skartajiem pieminekļiem īpašniekiem steidzamības kārtā piešķīra augustā ar noteikumu iztērēt līdz gada beigām. Svēte saņēma maksimālo summu – 10 000 eiro, kas uzreiz tika ieguldīti jau iepriekš uzsāktajā jumta uzlikšanā. "Šī nauda izrādījās ļoti svarīga. Bijām pieteikuši ekspozīcijas telpas projektu LEADER finansējumam, bet tur it visam jāatbilst sabiedriskā labuma kritērijiem. Pēc viņu noteikumiem jumts ir neattiecināmās izmaksas, jo zem tā var paslēpties arī bez sabiedriskā labuma. Savukārt mēs nevaram ekspozīciju taistīt, ja ne tikai lietus list uz galvas, bet arī baļķis var uzkrīst," paradoksālo situāciju viegli atstāsta pils saimnieki, kam šogad finansējuma kārtīs sakritušas veiksmīgi. Arturs un Māriete uzsver, ka visā ļoti noderējis pārvaldes padoms, kas viņiem kā iesācējiem restaurācijā ļoti palīdzējis.

Kaut arī tas ir tikai sākums un darbiem, šķiet, neredz galu, Artura un Mārites racionāli ideālistiskā nostāja vīd pārliecību, ka Svētē atdzīvosies visi kultūrslāņi. Saimnieki gan ambiciozi karogu nevicina un saka vienkārši: "Mēs visam pieejam brīvi. Ja mūsu mūža laikā pils nesabrūks, tad jau būsim daudz izdarījuši!"